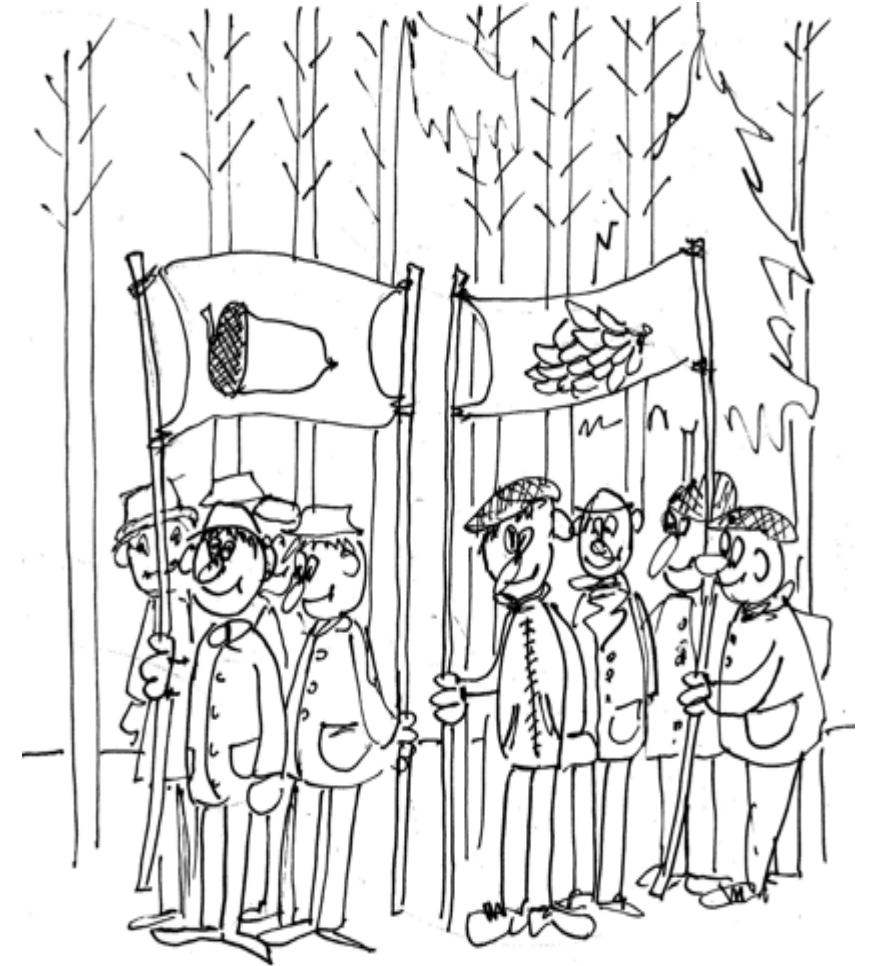

Modelowy sposób aktywizacji kapitału społecznego właścicieli lasów

dr hab. inż. Emilia Wysocka-Fijorek, prof. IBL

e.wysocka-fijorek@ibles.waw.pl

Grupa producentów rolnych (GPR)

AGROS

Stowarzyszenie Polskich Dystrybutorów
OWOCÓW I WARZYW

silne biłgorajskie
Lokalna Grupa Działania

Bariery w aktywizacji kapitału społecznego

- niski poziom zaufania społecznego
- złe doświadczenia w działaniach wspólnych
- deficyty infrastruktury społecznej (np. brak przestrzeni do spotkań)
- niekorzystne uwarunkowania kulturowe (postawy roszczeniowe, przekonanie o nieskuteczności działań społecznych)

Znaczenie aktywizacji kapitału społecznego

- wzmacnianie spójności społecznej i poczucia sprawstwa obywatelskiego
- zwiększanie efektywności polityk publicznych poprzez włączanie społeczności w ich projektowanie i wdrażanie
- redukowanie wykluczenia społecznego, integrując różne grupy interesu
- podnoszenie jakości życia dzięki współdecydowaniu o otoczeniu społecznym i przestrzennym

Kierunki zmian w polityce zalesieniowej

- założenia Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL) na lata 2001–2013 zrealizowano ogółem **jedynie w 40%**
- aby osiągnąć cel KPZL, czyli zalesienie 680 tys. ha gruntów porolnych w latach 2001–2020, w okresie 2014–2020 konieczne byłoby zalesienie średnio 74,4 tys. ha rocznie, co jest wartością 2,8 razy większą niż w apogeum zalesień w 2003 roku
- gwałtowny **spadek** dynamiki **zalesień** obserwuje się **od 2004** roku (wstąpienie do UE), w latach 2011–2013 założenia ilościowe KPZL zrealizowano zaledwie w 11,9%
- średnia cena słabych gruntów ornych (klasy V i VI) wzrosła prawie dwudziestokrotnie w ciągu 25 lat (z 2 725 zł/ha w 2000 roku do 54 326 zł/ha w 2024 roku)

Bariery administracyjne zalesień

- **55,6%** ankietowanych uważa, że **zwiększenie minimalnej powierzchni** działki kwalifikującej się do dopłat (z 0,1 ha do 0,5 ha) było głównym czynnikiem ograniczającym
- **54,2%** ankietowanych uznało, że **konkurencyjność dopłat bezpośrednich** do produkcji rolnej jest główną barierą w realizacji KPZL
- **52,2%** ankietowanych ocenia, że **procedury** ubiegania się o dofinansowanie są zbyt **skomplikowane**

Tylko **54%** właścicieli lasów prywatnych jest **rolnikami**

Preferencje dotyczące form prawnych i historycznych

Obecnie polski system prawny przewiduje dwie główne formy zrzeszania się właścicieli lasów prywatnych:

- **Wspólnoty gruntowe właścicieli lasów prywatnych** – historyczne formy, których rodowód sięga niekiedy wielu wieków. Utworzone są na podstawie ustawy z 1963 roku. Ich największą zaletą jest możliwość wspólnego prowadzenia gospodarki leśnej
- **Stowarzyszenia prywatnych właścicieli lasów (zrzeszenia)** – powstają współcześnie, na podstawie ustawy Prawo o stowarzyszeniach z 1989 roku. Stowarzyszenia umożliwiają prowadzenie wspólnej gospodarki leśnej w ograniczony sposób

Zrzeszenia właścicieli lasów prywatnych

- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej
- wspólna sprzedaż drewna
- reprezentacja interesów właścicieli lasów
- rozwój usług doradczych
- szkolenia i edukacja właścicieli
- działania ekologiczne i społeczne
- pozyskiwanie środków finansowych
- zakup i udostępnianie sprzętu leśnego
- wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju i klimatycznej odporności lasów

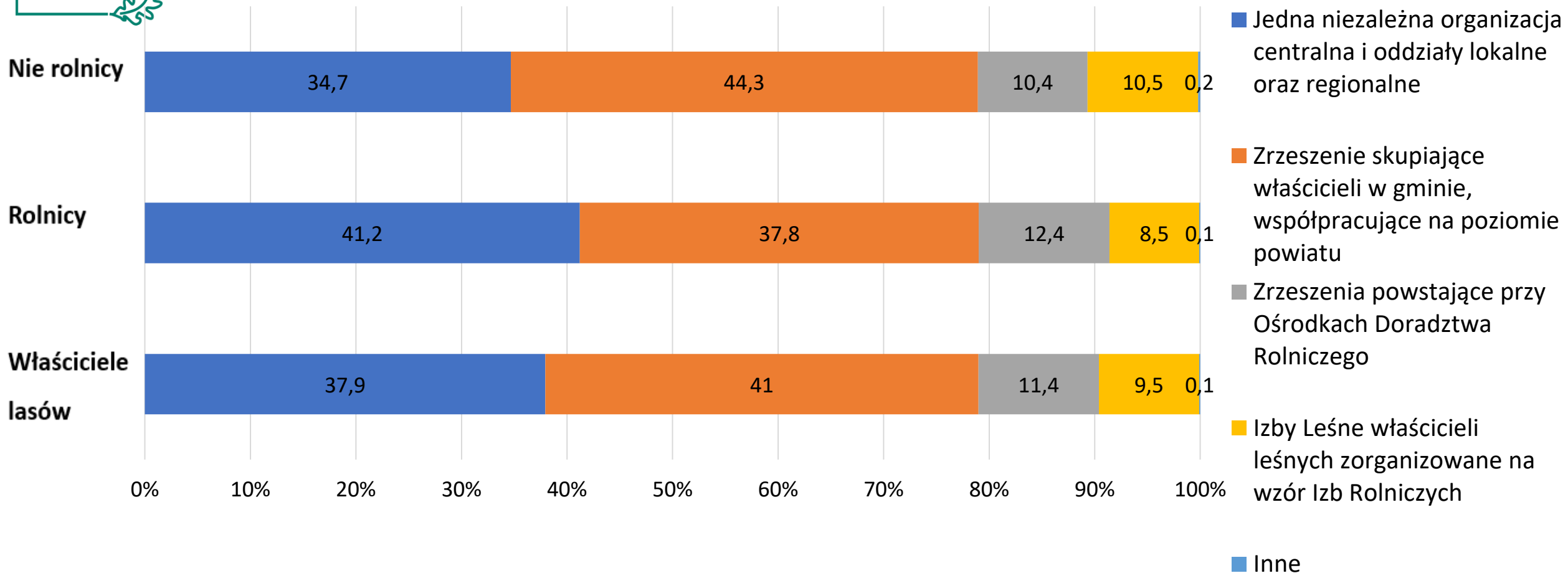

Korzyści ze zrzeszania się właścicieli lasów prywatnych

- niższe koszty zarządzania lasem dzięki efektowi skali
- uzyskiwanie lepszej ceny sprzedaży drewna
- łatwiejszy dostęp do informacji i nowoczesnych narzędzi
- możliwość wspólnego udziału w projektach zewnętrznych
- silniejsza pozycja negocjacyjna wobec administracji i rynku

Preferencje dotyczące organizacji sieci zrzeszeń właścicieli lasów

Dla właścicieli lasów **mniej istotny jest sposób zarządzania zrzeszeniem na poziomie centralnym niż **możliwość aktywnego działania i współpracy na poziomie lokalnym****

„Wzorcowe Stowarzyszenie Właścicieli Lasów”

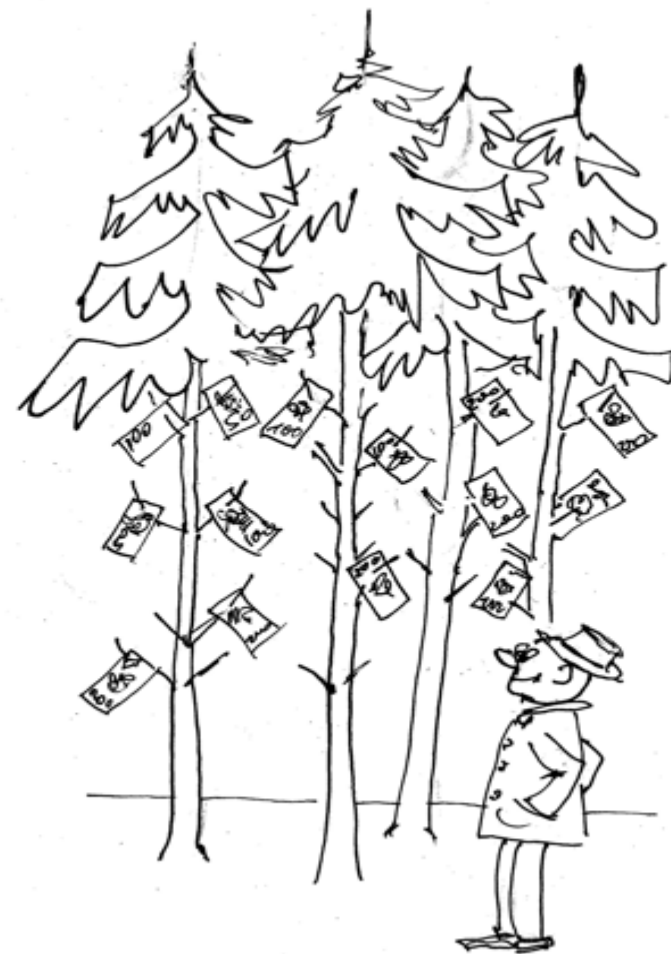
- organizacja zbudowana na **strukturach lokalnych i krajowych**, zapewniająca efektywne działanie na różnych poziomach
- zapewnienie **reprezentacji** właścicieli lasów prywatnych w procesach politycznych, obejmuje to **lobbowanie** na rzecz ich interesów, współpracę z **ministerstwami i instytucjami naukowymi**
- dostarczanie szerokiego wachlarza wsparcia i usług: **praktyczne wsparcie techniczne, edukacja** właścicieli, działania na rzecz **ochrony środowiska, usługi gospodarcze**
- opiera się na **demokratycznych zasadach i modelu współpracy** między właścicielami
- zapewnienia **stabilne finansowanie** dla długoterminowego funkcjonowania organizacji

Zorganizowani przedstawiciele lasów prywatnych mają większą siłę przebicia i zdolność do **reprezentowania ich interesów** w kluczowych dyskusjach i decyzjach politycznych.

Kluczowe aspekty funkcjonowania stowarzyszeń właścicieli lasów

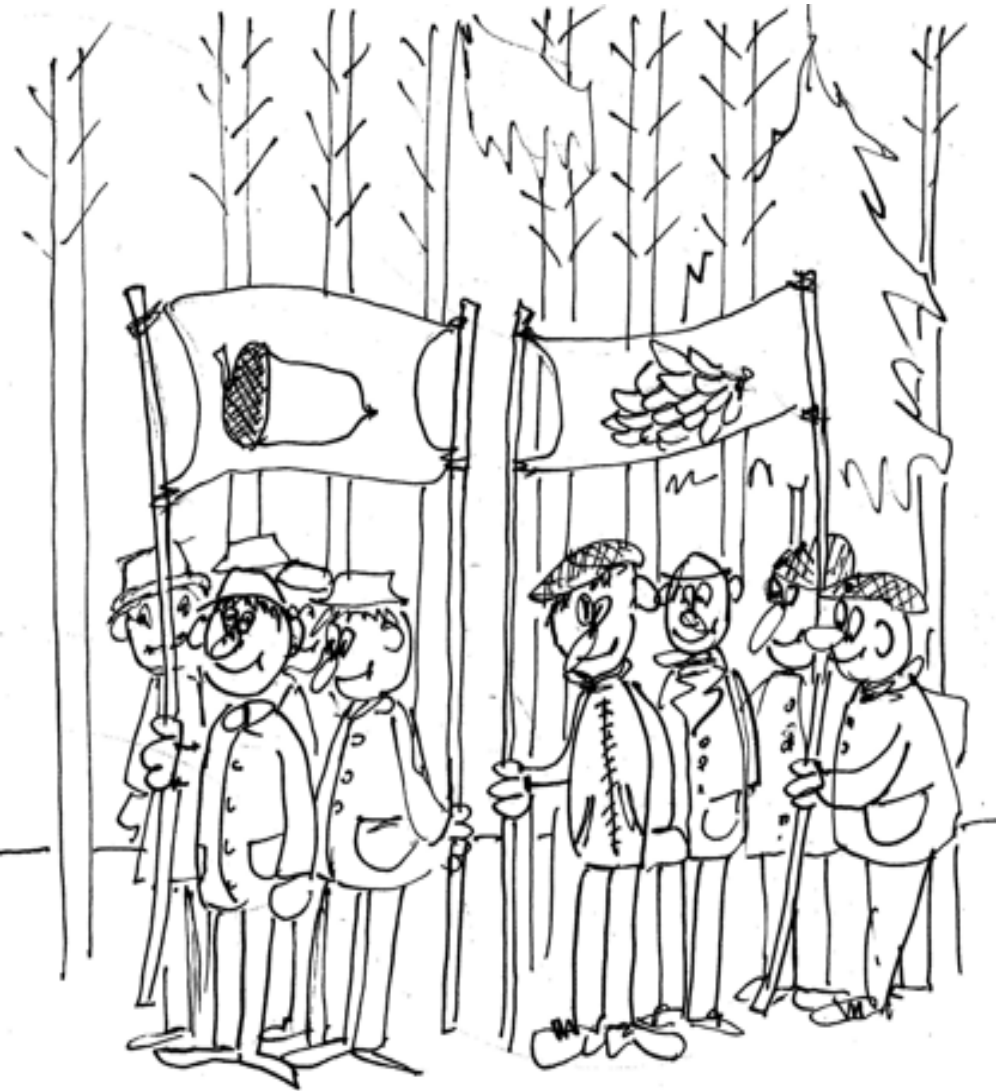
- **integracja** i współpraca w ramach **społeczności lokalnej**: integracja, zwiększyć efektywność, drobnych właścicieli, budowanie sieci kontaktów
- **integracja** środowisk **leśników i właścicieli** w celu wymiany doświadczeń i wzajemnego wsparcia
- **koordynacja działań**, zwłaszcza wśród drobnych właścicieli, by zwiększyć efektywność i niwelować braki w wyposażeniu oraz wiedzy
- **budowanie sieci kontaktów** z właścicielami, instytucjami publicznymi i sektorem prywatnym dla wymiany wiedzy i dobrych praktyk

Wnioski wskazujące kierunki zmian

- wspólnoty leśne i stowarzyszenia są obecnie w Polsce spotykane **sporadycznie**, ale ich upowszechnienie jest konieczne, ponieważ to właśnie do takich form skierowana jest pomoc finansowa z Unii Europejskiej
- **lokalna forma zrzeszania** się (gmina/powiat) jest **preferowana**, ponieważ umożliwia podejmowanie różnych inicjatyw lokalnie, w tym kluczowej dla właścicieli wspólnej sprzedaży drewna
- obecnie funkcjonujące **formy prawne** (wspólnoty, stowarzyszenia) są **niewystarczające** lub oparte na nieaktualnym prawie (Ustawa o wspólnotach gruntowych z 1963 r.)

Właściciele lasów oczekują zrzeszeń o silnym **charakterze lokalnym** (gmina/powiat), które działają **jak lokalne centra logistyczne i gospodarcze**, minimalizując koszty i maksymalizując zyski ze sprzedaży drewna, jednocześnie zapewniając wsparcie merytoryczne i organizacyjne, którego brakuje im jako pojedynczym, rozdrobnionym posiadaczom.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Aktywizacja kapitału społecznego właścicieli lasów prywatnych (rolników)

Projekt „Aktywizacja kapitału społecznego właścicieli lasów prywatnych (rolników)”,
finansowanego ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki
w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa”

Okres realizacji: 02.2024 – 02.2026, nr umowy NdS-II/SN/0274/2024/01

Partnerzy projektu